Työ ja turva

11.3.2025

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

0 9/2025 vp

Tulorekisterin hyödyntäminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimialalla

Tulorekisterin tarkoituksena on parantaa ja helpottaa tiedonsaantia sen käyttäjien näkökulmasta. Sen tavoitteena on hallinnollisen taakan keventämisen lisäksi tietojen hyödyntäjien toimeenpanon ja prosessien tehostaminen. SAK:n mielestä tämä tavoite ei toteudu täysimääräisesti.

SAK esittää, että tulorekisterin tietosisältöjä tulee pikaisesti kehittää siten, että ne vastaavat sosiaaliturvan toimeenpanon tarpeita. Tulorekisterin vaillinaiset tiedot estävät tällä hetkellä rekisterin täysimääräisen hyödyntämisen. Samalla tilanne johtaa sosiaaliturvan saamisen viivästymiseen sekä turhiin etuusmuutoksiin.

Tulorekisterin kehittäminen sosiaaliturvajärjestelmän näkökulmasta ei ole edennyt

Tulorekisteri on sosiaaliturvan toimeenpanon kannalta olennainen väline, jonka hyödynnettävyyttä tulee jatkuvasti arvioida. Tulorekisterin käyttöönoton yhteydessä eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi mm. ”Sosiaaliturvaa tulee kehittää myös jatkossa ensisijaisesti sosiaalivakuutusjärjestelmän omista lähtökohdista, ja tulorekisterin tietosisältöä on kehitettävä puolestaan vastaamaan niin Verohallinnon kuin sosiaaliturvajärjestelmän toimeenpanon tarpeita (HE 134/2017 vp, StVL 11/2017 vp)”. SAK nostaa esiin, ettei tulorekisterin tietosisältöjen kehittäminen ole sosiaaliturvajärjestelmän näkökulmasta vuosien varrella edennyt.

Tulorekisterin käyttöön liittyvät ongelmat konkretisoituvat erityisesti työttömyysturvan toimeenpanossa. Tulorekisterin pakolliset tiedot eivät riitä esim. ansiopäivärahan perustepalkan ratkaisemiseen. Tämä johtaa siihen, että toimeenpanijat joutuvat pyytämään työnantajilta erillisiä selvityksiä ja työtekijöiden sosiaaliturvaan tulee viiveitä. Ongelmia on pyritty ratkaisemaan valiokunnan näkemyksen vastaisesti sosiaaliturvan puolella osittain myös turvan tasoa heikentäen.

Tulorekisteritietojen ongelmallisuuteen työttömyysturvan toimeenpanossa on kiinnitetty huomiota myös Laboren, Tampereen yliopiston sekä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toteuttamassa osa-aikatyötä koskevassa tutkimuksessa (3/2022, Policy Brief 8/2022). Tutkimus toteutettiin osana Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaa. Tutkimuksen johtopäätöksenä on, että työnantajien tulorekisteriin ilmoitettaviin pakollisiin tietoihin tulisi lisätä kaikki ne tiedot, joita Kela ja työttömyyskassat tarvitsevat työttömyysturvaa koskevien etuuspäätösten ratkaisuissa. Tästä työnantajille koituva hallinnollinen taakka todetaan

jäävän kohtuulliseksi, koska työnantajilla on muutoinkin laaja ilmoitusvelvollisuus tulorekisteriin ja tulorekisterin tiedon käyttäjillä on jo nyt oikeus pyytää etuuksien maksamisessa tarvittavia täydentäviä tietoja työnantajilta.

Tietosisällön laajentaminen

Tulorekisterin käytettävyyden ja täysimääräisen hyödyn saaminen edellyttää rekisterin tietosisällön laajentamista. SAK esittää, että osa nykyisistä vapaaehtoisena ilmoitettavista tiedoista siirretään pakollisen ilmoittamisvelvollisuuden piiriin. Näitä tietoja ovat erityisesti palvelussuhdetiedot, poissaolotiedot, tulolajit, työaikatiedot, sovellettava työehtosopimus ja ammattinimikkeet. Ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen poistaisi hallinnollista taakkaa ja nopeuttaisi esimerkiksi etuuksien käsittelyä.

Kolmannen osapuolen valtuuttaminen

Lisäksi SAK on jo aiemmin esittänyt tulorekisteriin lisättävää toiminnallisuutta, joka mahdollistaisi kolmannen osapuolen valtuuttamisen tietojen tarkastamiseen rekisteröidyn henkilön puolesta. Käytännössä tämä mahdollistaisi esimerkiksi sen, että rekisteröity henkilö voisi valtuuttaa ammattiliiton tarkistamaan tulorekisteristä tulotiedot jäsenmaksun suuruuden määrittämiseksi.

Ammattiliitoilla on jo nykyisellään viranomaisluonteisia tehtäviä. Esimerkiksi itsemaksavien jäsenten vuosittain maksamat jäsenmaksut on välitettävä Verohallinnolle. Uuden toiminnallisuuden myötä itsemaksavien jäsenten verotiedot saataisiin ajantasaiseksi kuukausitasolla. Tällöin esimerkiksi liitoilla olisi mahdollisuus määrittää jäsenmaksu tasapuolisemmin jäsenien näkökulmasta. Jos ainoastaan kolmas osapuoli, kuten ammattiliitto, voisi tarkastella jäsenmaksun maksamisperusteena olevia tulorekisterin palkkatietoja, liiton jäsenyystieto säilyisi yksityisenä tietona. Muutos olisi tarkoituksenmukainen sekä järjestäytyneiden että järjestäytymättömien palkansaajien verotietojen ajantasaisuuden näkökulmasta.

Tiedon laatu ja resurssien turvaaminen

SAK korostaa, että tulorekisteristä saatavat tiedot on oltava kattavia, oikeita ja kaikkien tarpeellisten tahojen käytettävissä reaaliaikaisesti. Tietojen laadun varmistaminen on tärkeää ja virheelliset tiedot on korjattava pikaisesti, koska ne voivat pahimmillaan johtaa vakuutettujen taloudellisiin menetyksiin. Tulorekisterin tietoja tullaan hyödyntämään laajenevassa määrin muun muassa päätöksenteossa ja tilastoinnissa.

Täten tulorekisterille on myös turvattava tarpeelliset resurssit ja riittävä rahoitus laadukkaan toiminnan varmistamiseksi.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Tytti Naukkarinen
ekonomisti
tytti.naukkarinen@sak.fi